

روابط امام علی^(ع) و خلفا

به روایت نهج البلاغه

نگارش

رجبی، موسوی، رهدار

رجبی، حسین؛ ۱۳۳۷ -

روابط امام علی (ع) و خلفا به روایت نهج البلاغه / نگارش حسین رجبی، موسوی کاشمیری، رهدار، ویرایش محمد ادیب بهروز. قم: مؤسسه آموزشی - پژوهشی مذاهب اسلامی، ۱۳۸۱.

۱۴۶ ص. - (مؤسسه آموزشی - پژوهشی مذاهب اسلامی، ۹)

کتابنامه، ص. [۱۴۱] - ۱۴۶، همچنین بصورت زیر نویس.

۱. علی بن ابیطالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق نهج البلاغه. - نقد و تفسیر. ۲. خلفای راشدین. ۳. شیعہ. دفاعیه‌ها و ردیه‌ها. الف. علی بن ابیطالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه. برگزیده ب. موسوی کاشمیری، مهدی، نویسنده همکار. ج. رهدار، احمد، نویسنده همکار. د. ادیب بهروز. ۱۳۵۲ - ویرایش. ه. مؤسسه آموزشی - پژوهشی مذاهب اسلامی. ا. عنوان. ز. عنوان: نهج البلاغه.

۲۹۷/۹۵۱۵

BP ۳۸/۰۹/۳/۹

نام کتاب: روابط امام علی (ع) و خلفا - به روایت نهج البلاغه -
نگارش: حسین رجبی، سید مهدی موسوی کاشمیری و احمد رهدار

ویرایش: محمد ادیب بهروز

ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی - پژوهشی مذاهب اسلامی

چاپ: چاپخانه نیایش

نوبت چاپ: نخست / ۱۳۸۱

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۵۵۰۰ ریال

شابک ۸-۲۱۰۴-۰۶-۹۶۴

ISIB 964-06-2104-8

تلفن مرکز پخش ۷۷۳۶۶۶۲

فهرست

۱۱	پیشگفتار.....
۱۵	فصل نخست: درآمد.....
۱۵	مفهوم خلیفه در لغت.....
۱۶	مفهوم خلیفه در اصطلاح.....
۱۷	مفهوم خلیفه در قرآن و حدیث.....
۱۷	کاربرد واژه خلیفه به صورت جمع.....
۱۸	کاربرد مفرد.....
۱۹	واژه خلیفه در حدیث.....
۲۱	سیر تحول و دگرگونی مفهوم خلیفه در تاریخ اسلام.....
۲۴	مفهوم امامت و خلافت.....
۲۹	فصل دوم: امام علی و همکاری با خلفا.....
۳۳	همکاری‌های امام با خلیفه اول.....
۳۶	همکاری‌های امام با خلیفه دوم.....
۳۶	الف) مشورت عمر و راهنمایی‌های امام.....
۳۹	ب) یادآوری واقعیت‌ها و کارهای خوب.....
۴۲	همکاری‌های امام با خلیفه سوم.....
۴۲	الف) میانجیگری امام علی بین عثمان و مردم.....
۴۶	ب) فرستادن آب برای عثمان توسط امام علی.....
۴۷	ج) نقش امام علی در جلوگیری از قتل عثمان.....
۵۲	د) دفن عثمان توسط امام علی.....
۵۵	فصل سوم: امام علی و انتقاد از خلفا.....
۵۵	انتقادهای کلی امام علی.....

انتقادهای امام علی از خلیفه اول	۵۸
انتقاد نخست	۵۸
انتقاد دوم	۶۲
انتقاد سوم	۶۴
انتقاد چهارم	۶۲
انتقادهای امام علی از خلیفه دوم	۶۵
انتقاد نخست	۶۵
انتقاد دوم	۶۵
انتقاد سوم	۶۸
انتقادهای امام علی از خلیفه سوم	۷۲
انتقاد اول	۷۳
انتقاد دوم	۷۴
انتقاد سوم	۷۴
انتقاد چهارم	۷۵
انتقاد پنجم	۷۵
انتقاد ششم	۷۹
فصل چهارم: امام علی و رابطهٔ بیعت و نص	۸۳
موانع و دشواریهای امام علی	۸۶
چرا سکوت؟	۹۷
نصیحتهای امام علی به عثمان	۱۰۰
امام علی و شایستگیهای خلافت و امامت	۱۰۳
۱. سزاوارترین مردم به مردم	۱۰۴
۲. امامت تنها شایسته بنی هاشم	۱۰۵
۳. پناهگاه مردم	۱۰۵
۴. محرم اسرار و دانش پیامبر	۱۰۵
۵. فروغ هدایت	۱۰۶
۶. الگو و مقتدای مؤمنان	۱۰۶
۷. فرمانبردار مطلق پیامبر	۱۰۷
۸. برگزیده الهی	۱۰۸
۹. وصی پیامبر	۱۰۸

۱۰. وزیر پیامبر ۱۰۹
۱۱. شهید و گواه بر مردم ۱۱۰
۱۲. جدایی ناپذیری از قرآن ۱۱۰
۱۳. عدالت و ظلم ستیزی ۱۱۲
۱۴. تربیت در دامن پیامبر ۱۱۳
۱۵. سبقت در ایمان ۱۱۴
۱۶. بصیرت و تیزبینی ۱۱۵
۱۷. علم و آگاهی ۱۱۷
۱۸. پرهیز از ریاست طلبی ۱۲۰
۱۹. ریاضت، زهد و ساده زیستی ۱۲۲
۲۰. راستی و درستی ۱۲۶
۲۱. یقین ۱۲۶
۲۲. دوری از تملق و چاپلوسی ۱۲۷
۲۳. ربانی بودن ۱۲۷
۲۴. شجاعت و غیرت ۱۲۸
۲۵. صبر و شکیبایی ۱۳۰
۲۶. عشق به مرگ و شهادت ۱۳۲
۲۷. عمل پیش از گفتن ۱۳۳
۲۸. حراست از مصالح اسلام و مسلمانان ۱۳۵
۲۹. نابودکننده فتنه ها ۱۳۶
- پاسخ به دو شبهه ۱۳۶
- منابع و مأخذ ۱۴۳

مقدمه ناشر

پس از رحلت جانسوز پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، امت اسلامی بر سر مسأله خلافت دچار اختلاف شدند. شیعیان معتقد بودند که پیامبر اسلام در موارد متعددی بویژه غدیر خم، حضرت علی رضی الله عنه را به عنوان جانشین بلا فصل خود برگزیدند اما اهل سنت بر این باور بودند که حضرت فرد خاصی را برای چنین منصبی معین نفرموده‌اند.

به هر حال در سقیفه، عده‌ای پس از بحث و گفتگو خلیفه‌ای را برای مسلمانان انتخاب کردند، در حالی که در این جمع بسیاری از صحابه و نزدیکان پیامبر حضور نداشتند! و از آن پس کشمکش در جامعه اسلامی شدت گرفت. در این میان امیرمؤمنان علی رضی الله عنه با اینکه در این مسأله خود را صاحب حق می‌دانستند شیوه ویژه‌ای را در پیش گرفتند که هم وحدت امت اسلامی حفظ شود و هم حقایق بازگو شود.

حضرت علی رضی الله عنه در دوران خلفای سه گانه در پاره‌ای موارد به همکاری با آنان پرداختند و با مشاوره‌های مشفقانه برای حفظ مصالح مسلمین تلاش وافر نمودند و در موارد دیگر انتقادات سازنده‌ای به خلفا وارد نمودند و به آنان نصایح

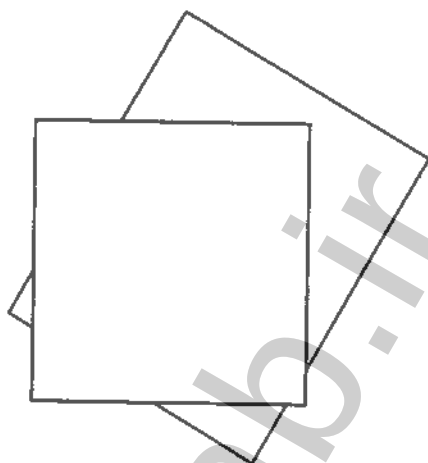
و راهکارهایی برای بنای تمدن اصیل اسلامی ارایه کردند.

کتاب حاضر پژوهشی است که روابط حضرت علی علیه السلام را با خلفای سه گانه تبیین کرده و با محور قرار دادن کتاب گرانسنگ نهج البلاغه به شبهاتی که در این زمینه وجود دارد پاسخ داده است. کارکرد و فایده این پویش می تواند رهیافتی برای روابط امروز مسلمانان با یکدیگر باشد که در عین پافشاری بر اصول خود، روابط اجتماعی صمیمانه ای با پیروان مذاهب دیگر داشته باشند. مؤسسه آموزشی - پژوهشی مذاهب از تلاش پدیدآورندگان این اثر ارزشمند، قدردانی نموده و سربلندی و رشد مسلمانان را از خداوند متعال خواستار است.

مدیریت انتشارات

مؤسسه آموزشی - پژوهشی

مذاهب اسلامی

پیشگفتار

نهج البلاغه یکی از بهترین، عمیق ترین و جذاب ترین کتاب هایی است که بشریت و بویژه مسلمانان در اختیار دارند. این کتاب مجموعه ای از خطبه ها، نامه ها و سخنان کوتاه امیرمؤمنان علی علیه السلام می باشد که از چشمه زلال و شفاف علم و دانش خدادادی آن حضرت جوشیده است و چون رودی در جریان همواره تشنگان معرفت را سیراب می کند و انسان را به سوی قله آزادی، مغنویت و مشاهده جمال دل آرای یار رهنمون می گرداند. نهج البلاغه در بردارنده اندیشه و رهنمودهای «باب مدینه العلم النبوی صلی الله علیه و آله و سلم» است و می تواند در ابعاد اعتقادی، اخلاقی، تاریخی و سیاسی برای بشر امروز راهگشا باشد.

این کتاب شریف و مبارک، به وسیله سید بزرگ و وارسته، ادیب و فقیه نامور، مرحوم سید رضی رحمته الله علیه جمع آوری شده است و تاکنون تنی چند از نویسندگان بزرگ مسلمان بر آن شرح هایی نوشته اند که می تواند در فهم و شناخت بهتر آن مفید باشد. نهج البلاغه دارای موضوعات گوناگونی است که حضرت علی علیه السلام به مناسبت های مختلف در دوران حکومت خویش درباره توحید، نبوت، معاد، تقوا، جنگ ها، بسیج نیرو و... بیان فرموده است. یکی از موضوعاتی که در این کتاب

شریف وجود دارد، بیانات آن حضرت در رابطه با خلفای هم عصر ایشان است. امام علی علیه السلام گاهی خلفا را در مشورت‌هایی راهنمایی فرموده و گاهی در شرایط خاص به کمک آنان شتافته و گاهی نیز از آنان انتقاد فرموده‌اند. داوری صحیح و به دور از تعصب، دربارهٔ رابطهٔ امام علیه السلام با خلفا بستگی به در نظر گرفتن همهٔ جوانب رفتار و گفتار آن حضرت دارد؛ متأسفانه برخی از نویسندگان از جمله احمد کاتب تنها بخشی از رفتار و گفتار آن حضرت را در نظر گرفته و به قضاوت یک جانبه در این خصوص پرداخته‌اند که موجب ترسیم سیمایی ناقص و نارسا از ارتباط حضرت علی علیه السلام با خلفا و خلافت شده است اما این نوشتار در پی آن است تا با بررسی جامع رفتار و گفتار آن حضرت شیوهٔ ارتباط ایشان را با خلفا و همچنین دیدگاه امام را در رابطه با مسألهٔ خلافت اسلامی و رابطهٔ نص و بیعت بیان نماید. در همین راستا سعی نموده است تا رفتار و ارتباط امام علی با خلفا به روایت از نهج البلاغه بررسی نماید؛ گرچه در دیگر منابع نیز چگونگی گفتار و رفتار آن حضرت گزارش شده است.

در این جا یادآوری این نکته لازم است که آنچه در این نوشتار آمده در راستای تبیین دیدگاه امام علی علیه السلام در رابطه با خلفا و خلافت اسلامی است، که به مناسبت‌های گوناگون توسط ایشان بیان شده است؛ چرا که دریافت این مطلب برای گروهی، موجب شبهه شده و در پاره‌ای از کتاب‌ها و جزوات داخل و خارج برداشت غیر صحیح از ارتباط آن حضرت صورت گرفته است. از این رو مراد این نوشتار طعن و یا نمایاندن نقص افراد مورد قبول دیگر مذاهب نیست بلکه پژوهندگان آن ضمن احترام به عقاید و باورهای پیروان مذاهب اسلامی باور دارند که تبیین دیدگاه‌های مذاهب ضمن برطرف نمودن ابهامات و شبهات، زمینه‌های گفتگوی علمی و ارتباط سازنده را فراهم می‌سازد.

امید است خوانندگان محترم، ما را با نقدهای خویش یاری نمایند.

معاونت پژوهش

موسسهٔ آموزشی - پژوهشی مذاهب اسلامی